

1937–1957. *Scandinavian Journal of History*. 2025. Vol. 50, No. 5. P. 538–556. – DOI: 10.1080/03468755.2025.2557272.

5. Kuhlmann S., Wollmann H. Introduction to comparative public administration: administrative systems and reform in Europe. 2nd ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019. 417 s.

6. Kuhlmann, Sabine; Heuberger, Moritz; Dumas, Benoît Paul: Kommunale Handlungsfähigkeit im europäischen Vergleich. Autonomie, Aufgaben und Reformen, Nomo : Baden-Baden, 2021. 124 s.

7. Livingston M.A. The Nordic model of taxation and its influence in North America: Image and Reality. *Nordic Tax Journal*. 2016. Vol. 2016, no. 2. P. 77–86. DOI: <https://doi.org/10.1515/ntaxj-2016-0008>.

8. Lyytikäinen T. Tax competition among local governments: Evidence from a property tax reform in Finland. *Journal of Public Economics*. 2012. Vol. 96, issues 7–8. P. 584–595. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2012.03.002>.

9. Oates W.E. Fiscal Federalism. New York, 1972. 256 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-44>

ДЕРЖАВА ЯК ДЖЕРЕЛО АГРЕСІЇ ПРОТИ ПРАВ ЛЮДИНИ

Братасюк Марія Григорівна

доктор філософських наук, професор,

професор кафедри філософії

Львівський національний університет імені Івана Франка

м. Львів, Україна

1. В сучасному світі наростає міжнародна напруга. Хитаються засади демократії, яка ще десятиліття тому видавалася незрушною. Відомий мислитель сучасності американський професор Ф.Фукуяма на початку 90-х років писав про повну перемогу ліберальної ідеології та світової демократії. Нині він пише про те, що він помилився стосовно цього. Про це пише не лише він, а й низка інших відомих вчених сучасності: Е.Еппельбаум, Т.Снайдер, А.Бадью та ін. «Вісь зла» в особі путінської Росії, Північної Кореї, Ірану, Китаю тероризує цивілізований світ, намагаючись перекроїти карту світу. Путінська Росія в прагненні відродити імперське минуле, зламала старі кордони між державами, той міжнародний порядок, що був встановлений по закінченню Другої світової війни. Цю напругу підігріває своєю промосковською політикою Д.Трамп та його адміністрація, що стало своєрідним

сюрпризом для демократичного світу – така стара демократія, авангард демократичного світу все більше і більше трансформується в автократію. Наступ світових диктатур на демократичний світ, розширення їх впливів на світову політику – це не лише перекроювання кордонів, це найперше удар по правах людини, які нині виявилися дуже незахищеними від наступу диктаторських режимів. Міжнародне право втратило будь-який авторитет, перестало бути дієвим, міжнародна механізм захисту прав людини виявився зовсім недієздатним, неефективним супроти такого наступу на права людини, який ми нині бачимо в умовах російської агресії проти України, чи в ізраїльсько-іранській війні. Людство опинилося в ситуації беззахисності перед грубим, деспотичним варварством. Третя світова війна стає реальністю, на жаль.

2. Доволі тривалий час в середовищі правників та й загалом громадськості панувало переконання в тому, що держава є найкращим гарантом прав і свобод людини. Держава має механізм захисту прав людини, серед компонентів якого законодавство, суди, поліція, прокуратура, адвокатура, яку держава постійно залучає до здійснення захисту тощо. Громадяни демократичної держави мають Конституцію, яка закріплює їхні права і гарантує їм свій захист. Формально всі державні органи влади мають здійснювати функцію сприяння реалізації, здійснення невідчужуваних природних прав людини та їх захисту. Конституція не дозволяє скасовувати права людини, звужувати їх обсяг, безпідставно їх обмежувати. Проте, в реальному житті все відбувається набагато складніше.

Сучасні українці уже на початку незалежності зіткнулися із проблемою наступу державної влади на їх права та свободи. Масове порушення прав людини з боку державної влади, її органів стало типовим. «Політика приниження» (Ф. Фукуяма) людської гідності засобом прийняття неправових законів, неправових ухвал суду, неправових прокурорських обвинувачень, поліцейських протоколів тощо, просто неправова внутрішня політика, яка спрямована на задоволення і захист інтересів олігархату та його оточення, зумовили соціальні вибухи у формі двох Майданів: помаранчевого Майдану та Революції гідності, яка закінчилася насильницькою розправою влади над беззбройним народом. Українці мали можливість пересвідчитися в 2014 році в тому, що їхня держава зневажила Конституцію України, стала агресором стосовно їхніх прав та свобод, життя і безпеки. На щастя, народ виявився сильнішим від ворожої стосовно нього державної влади.

Історія знає чимало випадків наступу сучасного типу держави на людину громадянина, її права та свободи. Нині варто згадати німецьку

нацистську державу минулого ХХ століття, Іспанію Франко, Італію Муссоліні, Угорщину Хорні, СРСР часів Сталіна та ін. Найсвіжіший приклад – путінська Росія, режим, який безжалюно знищує власний народ, який водночас є і агресором, і жертвою власного диктаторського режиму. Тому сьогодні, як і раніше, у ХХ ст., яке пережило дві світові війни, необхідно активно захищати права людини від будь-якого наступу на них державної влади. Громадяни мають довіряти своїй владі, але вони мають її контролювати, перевіряти, не дозволяти жодного свавілля.

3. В умовах, коли державного свавілля стає все більше, очевидно, має активізуватися громадянське суспільство, всі його структури, його органи влади. Звісно, громадяни мають свідомо зміцнювати його як суб'єкта захисту своїх прав та свобод. Нагадаємо, що громадянське суспільство як суспільство приватних власників, як позадержавна сфера суспільного життя має своєю метою якнайповніше здійснення та захист прав і свобод його членів. Воно має різні засоби впливу на державну владу в цьому плані. Проведення роз'яснювальної роботи серед громадян стосовно їх прав та свобод різними способами, у різних формах, використання медіа, соціальних мереж, присутність представників громадянського суспільства у судовому процесі, контроль за діяльністю державних структур, правозахисна робота серед молоді і багато всіяких інших способів. Особливо важлива участь представників громадянського суспільства в обговореннях та аналізі законопроектів на різних рівнях: від локальної, місцевої законотворчості до ВРУ. Чим активніше працюватимуть структури громадянського суспільства, окремішні його представники в плані захисту прав і свобод громадян, тим ймовірніше, що ці права і свободи не будуть так масово порушуватися з боку держави.